

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

97. An in diebus ieiuniorum licitum sit sine fractione ieiunii sumere mala massilica, mala medica, vuam, & similia ad sedandam sitim, quoties quis voluerit? Et an qui habet panem, legumina, poma, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76369)

minimè, sed integra in propria substantia egerantur: nam præter succum, etiam digeritur (inmodè præcipue) & conuertitur in substantiam viuentis illa quarta substantia, quam nos inueniri in uuis diximus: & etiam clarè docet Galenus loco cit. In d. & cortices, seu membranae, & uinacæ uuarum (licet hæc diuilius) vt expresse colligitur ex Galeno lib. 2. de Aliment. facul. c. 9. & lib. 1. de locis affect. cap. 4. & ex Schola Salernitana loc. cit. fol. mibi 63. In quibus locis docent, quod conueniat, cum uua comeduntur, membranam, & nucleos expuere, eò quod difficulter conuertuntur. Ergo ex horum sententia clarè constat falsissimum esse, quod solus succus uuarum digeratur, & conuertatur in substantiam viuentis, & consequenter quod quando comedimus uuas, idem sit in ordine ad cibationem, & nutritionem; ac si sumeremus solum succum ipsarum, & propterea per earum esum non frangi ieiunium; hæc nanque omnia falsissima esse ex dictis constat. Tandem, quia si argumentum Pasqualigii vim aliquam habet, non solum probat quod possit quis ad extinguendam sitim edere uuas, uinum etiam absolute, sicut absolute quis potest bibere uinum seu multum, etiam si bibatur ad mitigandam famem ut, supra est habitum: at hoc est plusquam falsum: ergo. Valeat igitur Pasqualigus cum sua noua opinione falsa omnino improbabili omninoque ab omnibus reiicienda. Hucusque Leandrus. Sed Pater Pasqualigus loquutus est cum aliqua formidine; nam reliquit Lectoris iudicium de tali opinione: at Pater Vidal ore rotundo illam probabilem esse existimat, quod ego non puto, & mecum ferè omnes uiri docti; & idèd caueat aliquis, ne illam in praxi deducat. Vide me ipsum * ubi supra, ubi etiam impugnaui opinionem de malis Massilicis, aut Medicis, quam etiam refellit Leandrus loco citato, quæst. 7.

4. Sed quid dicendum, an frangat ieiunium, si quis ad sedandam sitim sumat poma, pyra, uuam, & similia & dentibus conterendo deglutiat succum dentibus expressum, reiecta substantia solida ab ore? Et negatiue respondet Pasqualigus decis. 135. num. 4. Vniu. contra illum affirmatiuè sententiæ adheret Leandrus ubi supra, quæst. 9. Quia impossibile uideretur quod quis possit ita dentibus conterere poma, pyra, & uuas, ut possit deglutire eorum succum, & non substantiam aliquam habentem rationem cibi: ergo non potest id efficere sine fractione ieiunij. Secundò; quia conterere poma, pyra, & uuas dentibus, eaque masticare, & deglutire succum ex illis expressum, nil aliud est, quam manducare aliquid per modum cibi: at hoc est quod frangit ieiunium Ecclesiasticum: ergo. Et certe loquendo de uuis, mihi certissima est responsio, cum experiamur nullo modo posse quem masticare uinos uuarum, & exprimere succum purum eorum & deglutire absque uia eiusdem cibi substantia. Tandem; quia, ut nuper dicebamus argumentum Pasqualigi si quid, probat certè, quod non solum causa sitis sedandæ, sed etiam famis, possit quis sumere prædicto modo poma, pyra, &c. quod nemo dicit, nec dicit, Ita Leandrus. O quanta ego haberem, & dico, que nouitatum Amatoribus nimis plausibilia sunt, si calamo, & ingenio liberam vagandi facultatem præberem! Sed ut sapientissimo, & amicissimo Iohanni Carameli referipsi, Romanus incolatus; & cetera pericula, cautum in scribendo me fecerunt: Et cetera opinionem istâ singulares in moralibus, contra receptas Ecclesiæ consuetudines, vel communes Doctorum sententias, ferè semper male olent, & passim naufragare uidemus: nam uel penes sacras Congregationes Indicis, aut Sancti Officij remanent cauetio inuitæ, uel postea uiri non solum illis minimè adhaerent, sed potius acriter refellunt. Rectè itaque

Baldus, quod qui contra omnes loquitur, non bene loquitur.

5. Nota uerò hic obiter Patrem Vidal ubi supra, num. 153. Me citato docere, quod quantitas duarum uinciarum sit paruitas materiae excusans à ieiunio, quod etiam. Me citato tenet Leandrus, ubi supra, quæstione 5. §. 4. & me citato Rocafill in Praxi Theolog. Moral. tom. 2. leg. 3. de Præcept. Eccles. cap. 4. numero 55. Hinc rectè Vidal numero 154. infert me etiam citato posse ieiunantem sine graui culpa primo mane comedere duas uincias cibi; & bibere ad tolerandum facilius ieiunium & postea circa meridiem prandere, & ad uesperas sumere refectiunculam; id autem tum sine ueniali culpa. Infertur etiam ex hoc cum Leandro, disput. 4. quæst. 14. quod non frangeret ieiunium, qui præfixam quantitatem uinciarum octo, per unam, uel duas uincias excederet; quia excessus prædictus non est ualde notabilis, ergo nec mortalis, & consequenter qui in illo præfixam collationis quantitatem excederet, non frangeret ieiunium; licet peccaret uenialiter. Et tandem nota hic obiter Patrem Pasqualigum decis. 42. docere in diebus ieiunij comedentem dimidiam circiter uinciam carnis non peccare mortaliter; sed hanc opinionem nominatim contra illum merito impugnat Leandrus ubi supra, disput. 2. quæst. 12. & de hac quæstione ego alibi.

RESOL. XCVII.

An in diebus ieiuniorum licitum sit sine fractione ieiunij sumere mala Massilica, mala Medica, uuam, & similia ad sedandam sitim, quoties quis uoluerit?

Et an qui habet panem, legumina, poma, & similia, reueatur ieiunare? Ex part. 9. tract. 6. & Miscell. Resol. 14.

§. 1. Affirmatiue respondet Pasqualigus in praxi de ieiun. decis. 135. ubi sic ait: [Si tamen non deglutiretur substantia solida pomi, aut pyri; sed tantum succus expressus, dum dentibus conteritur; tunc posset sumi, quoties uiget sitis, quia idem esset, ac si biberetur: unde etiam ex tali succo solet fieri potus, qui licitè potest adhiberi, quoties libuerit, in die ieiunij.]

2. Si autem loquamur de malis Massilicis, uulgo, Limoni, aut malis Medicis, uulgo, Aranci, & ceteris huiusmodi fructibus, poterunt adhiberi ad sedandam sitim, quoties libuerit; quia, quamuis uideantur habere rationem cibi, dum tamen dentibus conteruntur, in liquorem resoluuntur, & per modum potus transfinituntur ad stomachum. Ita ille. Qui postea decis. 136. hoc etiam concedit de uua: [Quia aut ipse, in uua reperitur substantia triplicis generis, nempe cortex, uinacea, seu lignea granula in acinis uuae inclusa, & succus, qui exprimitur: quod patet quando uua conteritur: nam tota resoluitur in hanc triplicem substantiam. Ex hac autem triplici substantia, solus succus in stomacho digeritur, & conuertitur in substantiam viuentis: cetera autem minimè, sed integra in propria substantia egeruntur, non secus ac res alie, quæ nec aptæ sunt ad nutriendum, nec habent rationem cibi.]

3. Quando ergo comedimus uuam, idem est in ordine ad cibationem, & nutritionem, ac si sumeremus solum succum ipsius; quia solus est aptus, ut digeratur; & quia cortex, & uinacea egeruntur in propria substantia, non possunt habere rationem cibi, atque

Sup. hoc supra in Resol. 90. p. 1. & in alia arum annotationum. Et pro cetero in uers. Hinc uera, huius textus sup. in Ref. 90. §. 1. prope finem. Et pro cetero in uers. Infertur etiam, huius textus infr. in Ref. 123. §. vlt. per totum signanter ad med. &c. Et pro cetero in uers. Et tandem huius textus sup. in Ref. 80. §. post. hæc à lin. 7. & in alio not. Alibi in §. vlt. not. præterita.

N
E
n
i
a
L. IV. V
III

atque ad id nec frangere ieiunium Ecclesiasticum, per quod solus cibus nutritivus prohibetur; non secus ac non frangitur, si fumeretur, & transglutiretur lignum, papyrus, palca, terra, & quid simile. Quare vna non potest frangere ieiunium, ratione corticis, aut vinaccorum.

4. Sed neque ratione succi frangit ieiunium; quia succus in sua substantia est vinum, & habet rationem potus, & proinde expressus ex materia apta, ut consecrari possit in Sacrificio Missæ; unde quia exprimitur, de acinis; quando vna dentibus conteritur, in ipso ore acquirit rationem potabilis, atque ad id transmittitur ad stomachum per modum potus. Et sicut mustum non frangit ieiunium, quia est potus; ita nec etiam talis succus, quia reuera est mustum. [Hæc Pasqualigus.

5. Sed novissimè contra illum insurgit Pellizzarius sic asserens: in *Man. Regul. tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 8.* Monco hic obiter, Pasqualigum decit. 1. 3. 5. de ieiunio, docere, mala Massilica, vulgò, *Limoni*, & mala Medica vulgò, *Aranci*, posse in die ieiunij absque peccato sumi à ieiunant; ad sedandam sitim quoties libuerit idque procedere de aliis similibus fructibus, qualis, verbi gratia est vna. Probat; quia supradicta, esto, videantur habere rationem cibi, dum tamen dentibus conteruntur, resoluntur in potum, sicque per modum potus in stomachum transmittuntur. Verùm mihi non probatur hæc doctrina: tum, quia est omninò singularis, & relaxativa Ecclesiastici ieiunij; & alioqui rarò benè loquitur, qui contra omnes loquitur: tum, quia dicti fructus sumi possunt per modum cibi, & per modum potus, multumque refert, sub qua ratione sumantur: siquidem sumpti per modum cibi, frangunt ieiunium; non item, si per modum potus: sumuntur autem per modum cibi, quando sumuntur non expressi, & paulatim dentibus conteruntur; per modum verò potus, quando expressi in vase aliquo epotantur.] Ita Pellizzarius, cui libenter adharco.

6. Et quidem res morales, moraliter, & non metaphysicè tractandæ sunt. Vide si quis in mensa dentibus vnam premeret, & vinacea eiceret, vt multi faciunt, deglutendo tantum succum ab illis elicatum, utique iste ab omnibus diceretur vnam comedere: ergo à fortiori dicendum est in nostro casu, vnam comedere, qui & succum, & vinacea deglutit; ergo frangit ieiunium. Deinde, si quis vinacea vuarum in torculari pressa fumeret in magna quantitate, quis diceret, eum illas comedendo non frangere ieiunium? Ergo, quanto magis in casu nostro dicendum est, illum comedere, & frangere ieiunium, qui succum simul, & vinacea dentibus pressa deglutit? Insuper vinacea vuarum dentibus pressa, semper aliquid succi imbibitum retinet; ergo, cum illa deglutuntur, dicendum est sumi per modum cibi, & alimentum præbere: ergo frangunt ieiunium. Adde, quod si opinio affirmatiua esset admitenda, quis ad fatigatam possit sine peccato mortali, & fractione ieiunij, comedere Pyra, Persica, poma, malogranata, vnam, & similia cortices tantum expuendo, sed succum deglutendo; sed hoc dicere videtur absurdum: ergo.

7. Relinquendo itaque abstrictiones metaphysicas, quæ in rebus moralibus tractandis, respiciendæ sunt; assero constanter, sumentem vnam in quantitate notabili frangere ieiunium: nam, qui comedit aliquem cibum in quantitate notabili in die ieiunij, frangit ieiunium: sed qui sumit vnam in die ieiunij, dicitur verè comedere cibum; ergo, si sumit vnam in quantitate notabili, reus erit fractionis ieiunij. Minor huius argumenti in qua est difficultas, communiter à Doctõribus firmatur, & inter illos agmen ducit sapientissimus Pater Ioan. Dicassillus ex præstantissima Socie-

tate IESV Theologus de *Sacrament. tom. 1. tract. 4. disp. 2. dub. 5. num. 86.* vbi docet, quòd vna, & quicquid in ea est, cibus est, & moraliter habetur cibus. Et *num. 91. & 92.* ait multum in vna esse per modum cibi, ad id vt frangeret ieiunium, & conferretur manducare, qui vna comederet. Ita ille, qui, vt vides, in terminis terminantibus casum nostrum determinat. Idem con- sumat Corneus in 3. parte: D. Thome, tom. 1. tract. 4. quest. 74. art. 5. vbi docet quòd liquor non includitur intra ipsa grana vuarum per modum potus, sed potus per modum cibi; unde non dicitur bibi, sed manducari, & non habet statum, & modum; potus, sed potus materiam cibi, cum reuera simul vt reliqua manducatur. Hæc Corneus. Idem docet Præpositus in 2. p. quest. 74. art. 5. n. 44. vbi sic ait: [Quamvis vinum ex vuis maturis confici possit ipsa, tamen non sunt vinum, sed sunt cibus, etiamsi pellicula detrahatur; unde, ne quidem ea detracta, valide possunt consecrari.] Caspensis in *Cur. Theol. tom. 1. tract. 22. disp. 1. sect. 3. num. 18.* Mustum (asserit) intra vnam esse verè cibus, & manducari cum tota vna substantia. Auctori de *Sacr. Euchar. quest. 2. sect. 5. Vna* (ait) proprie manducamus, nec rectè de vna diceretur hic potus, sed rectè dicitur hic cibus. Et tandem Coninch de *Sacr. 9. 74. art. 5. n. 12.* sic asserit: [Vna verè nec fuit vinum, nec materia potabilis; sed potus sunt cibus; nec enim dicitur bibi, sed comedi, sicut pomum non est sicut, nec potus sed cibus.] Vide etiam Reginald. tom. 1. lib. 29. cap. 2. n. 24. Vasquez in 3. part. tom. 3. disp. 175. cap. 2. num. 4. Suarez tom. 1. disp. 45. sect. 1. Hurtadum de *Sacrament. disp. 11. difficult. 9.* Lessium in 3. part. quest. 74. art. 5. num. 24. Palaum tom. 4. tract. 21. punct. 5. num. 7. Opatauium de *Sacrament. tract. de Euchar. disput. 2. quest. 3. punct. 30.* & alios communiter. Quod confirmatur: nam vt obseruat Ludouicus de S. Iuan. in *Summa de Sacrament. Euchar. quest. 1. art. 10. difficult. 3.* [Vna sumpta in quacumque magna quantitate nunquam inebriat. Ergo verè cibus dicenda non est. Et idè rectè Doctores annumerantes cibos, quibus licitum est per consuetudinem vesci in collatione ferotima ieiunij, inter illos apponunt vnam.] Poterat itaque ex his omnibus, nosser Pater Pasqualigus, sententiam, quam improbauimus, tanquam probabilem non proponere, licet id effecisse reor ad ostendendum tantum ingenij sui acumen; non, quia reuera illam probabilem existimauerit: & idè rectè postea hanc suam opinionem, vniuersis doctis reliquit maturandam: sed pones me semper accubam erit, & idè in praxi nunquam proliis deducendam esse puto.

8. Verùm, quia hic sermo incidit de ieiunio, apponam opinionem Patris Leandri à Murcia in cap. 2. super cap. 3. *Regule D. Francisci. §. 2. num. 38.* vbi sic ait: * [Aunque alguno tenga pan, legumbres, y frutas para comer no tiene suficientes manjares para hazer vna comida entera, y cumplida, segun la forma del ayuno ecclesiastico. Esta sentençia la tienen Angles de *Floribus, materia de ieiunio, prima parte, fol. 404.* in *Floribus, materia de ieiunio, prima parte, fol. 404.* otros doctos modernos, à quien cita, y sigue el dicho Tomas Sanchez vbi supra, dub. 15. num. 3. y conuicia porque los dichos manjares solos son de poca sustancia, y de los que los Doctores señalan para hazer collacion luego non son suficientes para hazer comida.] Ita ille.

RESOL. XCVIII.

An sine ieiunij fractione licitum sit sumere interdium per cibum potus nocet?

Et an hoc est intelligendum toties quoties, dummodo id non faciat in fraudem ieiunij, sed ne potus nocet? Ex p. 1.

ur. 9. Ref. 24.

§. 1. Respon-